

KATARZYNA KOEBSCH, DOMINIKA KONIECZNA

PRZEPISY UNII EUROPEJSKIEJ DOTYCZĄCE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI WOBEC NIEUCZCIWYCH PRAKTYK PRODUCENTÓW NA PRZYKŁADZIE MIODU

Streszczenie: Artykuł porusza problematykę stosowania przez producentów miodu nieuczciwych praktyk wobec konsumentów, w świetle przepisów Unii Europejskiej dotyczących bezpieczeństwa żywności. Celem artykułu jest wskazanie konsekwencji wobec producentów żywności w przypadku stosowania nieuczciwych praktyk, godzących w zasady bezpieczeństwa żywnościowego na przykładzie handlu miodem na terenie Unii Europejskiej. Za okres badań przyjęto lata 2010–2020. W artykule na podstawie analizy przepisów prawnych, raportów podmiotów związanych z rynkiem żywnościowym oraz doniesień prasowych, przedstawiono aktualną sytuację panującą na unijnym rynku miodu. Ponadto wskazano kierunek jaki powinien zostać obrany w celu polepszenia obecnej sytuacji.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo żywności, prawo Unii Europejskiej, fałszowanie miodu.

1. WSTĘP

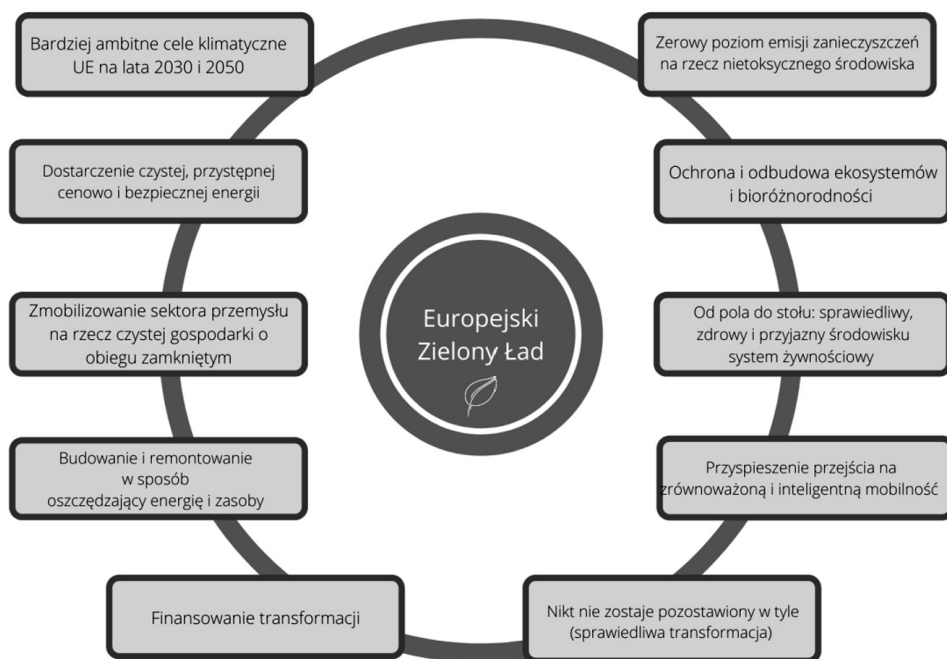
Zgodnie z polityką unijną priorytetowe jest zapewnienie jakości i bezpieczeństwa żywności na terenie całej Europy. Unia Europejska zgodnie z myślą zapewnienia bezpiecznej żywności „od pola do stołu” swoje działania w tym kierunku skupia na kilku aspektach, które można podzielić na: prawodawstwo UE w zakresie bezpieczeństwa żywności, audyty i kontrole, polityka UE w zakresie bezpieczeństwa żywności oraz ocena ryzyka i opinie naukowe opracowywane przez Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) [Unia Europejska 2022]. Pomimo restrykcyjnego prawodawstwa na terenie UE wciąż spotykanym zjawiskiem jest stosowanie nieuczciwych praktyk przez producentów żywności. Jednym z produktów spożywczych, którego proceder fałszowania jest coraz częściej spotykany i nagłaśniany, jest miód. Produkt ten plasuje się na 6 miejscu w rankingu produktów najbardziej narażonych na fałszowanie [Parlament Europejski 2013]. Na podstawie analizy przepisów prawnych, literatury przedmiotu oraz doniesień prasowych wyznaczono skutki jakie pociągają za sobą działania

producentów w kontekście fałszowania miodu. Celem artykułu jest wskazanie konsekwencji dla nieprzestrzegania bezpieczeństwa żywnościowego.

2. PRAWDAWSTWO UNII EUROPEJSKIEJ W KONTEKŚCIE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOSCI

Wśród ogólnych przepisów Unii Europejskiej dotyczących bezpieczeństwa żywnościowego szczególnej uwagi wymaga wspomniana we wstępie strategia „od pola do stołu”, która stanowi element Europejskiego Zielonego Ładu. Koncepcje te zakładają m.in.: „ochronę zdrowia i dobrostanu obywateli przed zagrożeniami i negatywnymi skutkami związanymi ze środowiskiem” [EUR-Lex 2019]. Ponadto Unia Europejska w ramach Zielonego Ładu dąży do koordynacji jego planów i założeń z celami zrównoważonego rozwoju ONZ 2030. Poszczególne elementy omawianej strategii zostały przedstawione na rysunku 1.

Rysunek 1. Europejski Zielony Ład

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Komunikatu Komisji Europejskiej z dnia 11.12.2019 r. w sprawie Europejskiego Zielonego Ładu, EUR-Lex, 2019.

Plan strategii Europejskiego Zielonego Ładu zakłada m.in.:

- zmianę dyrektywy 2009/128/WE w sprawie zrównoważonego stosowania pestycydów w celu zmniejszenia o 50% stosowania pestycydów chemicznych,

- normalizację obowiązkowego etykietowania dotyczącego wartości odżywczych żywności na przodzie opakowania,
- ustanowienie profili żywieniowych ograniczających promocję żywności o wysokiej zawartości cukrów, tłuszczu i soli,
- ocenę obecnych uregulowań w zakresie transportu i uboju zwierząt [Komisja Europejska 2019].

Kolejnym istotnym elementem unijnej polityki bezpieczeństwa żywności jest zalecenie Komisji 2013/99/UE z dnia 19.02.2013 r. w sprawie „skoordynowanego planu kontroli w celu ustalenia skali występowania oszukańczych praktyk przy wprowadzaniu do obrotu określonych rodzajów żywności” [EUR-Lex 2013]. Władze Unii Europejskiej we współpracy z władzami państw członkowskich oraz Europolem (policyjną agencją UE) stworzyły ogólnoeuropejski plan kontroli w celu określenia skali występowania nieuczciwych praktyk w produkcji żywności. W ramach dalszych działań władze unijne przewidywały utworzenie europejskiego zespołu ds. nadużyć w produkcji żywności [EUR-Lex 2013]. Ponadto z punktu widzenia konsumenta znaczące w kontekście bezpieczeństwa żywności jest Rozporządzenie (UE) nr 1169/2011 z dnia 25.10.2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności. Zgodnie z powyższym aby zapewnić swobodny przepływ bezpiecznej dla zdrowia żywności Unia Europejska zobowiązuje producentów do m.in.:

- umożliwiania konsumentowi łatwego dostępu do informacji dotyczących wytworzonej żywności,
- podawania informacji o alergenach innych substancjach powodujących alergię i nietolerancje, zawartych w finalnych produktach spożywczych,
- informowania konsumentów o obecności nanomateriałów w żywności, których wpływ na ludzkie zdrowie budzi wiele wątpliwości,
- umieszczania na produktach jasnych i zrozumiałych etykiet, umożliwiających podejmowanie bardziej świadomych decyzji żywieniowych,
- stosowania obowiązku informacyjnego na takich samych zasadach dla sprzedaży w sklepach i za pośrednictwem Internetu,
- informowania konsumentów o przerwaniu ciągu chłodniczym produktu, który skutkowało jego rozmrożeniem,
- podawania informacji o kraju lub miejscu pochodzenia danego środka spożywczego, która jest rygorystycznie egzekwowana np. w przypadku mięsa wołowego, miodu, owoców i warzyw, ryb oraz oliwy z oliwek,
- stosowania obowiązku informacyjnego co do wartości odżywczej wyprodukowanej żywności, w szczególności energii i pewnych składników odżywczych, takich jak np. kwasy tłuszczowe nasycone i cukry,
- utrzymania obowiązku podawania informacji o wartości odżywczej produktu zarówno w przeliczeniu na 100 g, jak i 100 ml [Rozporządzenie UE nr 1169/2011 2011].

Wśród rozwiązań usprawniających i wspierających politykę UE w zakresie bezpieczeństwa żywności można wyróżnić np.: system wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach (RASFF), system śledzenia zwierząt (TRA-

CES), unijna baza dotycząca pestycydów i system powiadamiania o przypadkach zatrzymań związanych ze zdrowiem roślin (EUROPHYT). Natomiast organ monitorujący i opiniujący dotychczasowe rozwiązania w zakresie bezpieczeństwa żywności stanowi Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) [Unia Europejska 2022].

System wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach, RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) opiera się o dwie podstawy prawne tj. Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 z dnia 28.01.2002 r. oraz Rozporządzenie Komisji (UE) nr 16/2011 z dnia 10.01.2011 r. Głównymi zadaniami stworzonego systemu jest wymiana informacji o żywności, paszach i innych substancjach mających kontakt z szeroko pojętą żywnością, które mogą stanowić potencjalne zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi oraz zwierząt, a także przyczyniać się do degradacji środowiska naturalnego [Gov 2022]. Wśród członków sieci RASFF, którzy jednocześnie są jej przedstawicielami można wyróżnić m.in. główny organ czyli Komisję Europejską, Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA), kraje członkowskie wspólnoty oraz kraje EFTA (Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu), takie jak Lichtenstein, Szwajcaria, Islandia i Norwegia. System wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach opiera się na komunikatach, które ze względu na swoją specyfikę można podzielić na:

- alarmowe, które dotyczy bezpośredniego ryzyka związanego z żywnością, paszami i innymi substancjami,
- newsy, które informują o zagrożeniu żywnościowym ale pochodzą z nieformalnych źródeł i mogą dotyczyć jeszcze niezidentyfikowanego produktu,
- informacyjne, czyli informujące o bezpośrednim ryzyku związanym z żywnością, paszami i innymi substancjami ale w przeciwieństwie do alarmowych nie wymagają podjęcia natychmiastowych działań przez państwa członkowskie,
- powiadomienia o odrzuceniu na granicy, które dotyczą wykluczonej ze sprzedaży i obrotu partii produkcji, przesyłki lub kontenera danej żywności [Gov 2022].

Uzupełnienie omówionego powyżej systemu RASFF stanowi system śledzenia zwierząt, TRACES (Trade Control and Expert System). Stosowany przez właściwe władze weterynaryjne państw członkowskich system, sprawuje kontrolę nad przemieszczaniem się zarówno żywych zwierząt, jak i produktów pochodzenia zwierzęcego po terytorium UE [Główny Inspektorat Weterynarii 2022]. System TRACES został utworzony na mocy nieobowiązującej już decyzji Komisji (WE) nr 2004/292 z dnia 30.03.2004 r. w sprawie wprowadzenia systemu TRACES a następnie zmieniającej tej decyzję 92/486/EWG. Zmiana decyzji dotyczyła uznania także systemu „Animo” w kontekście bezpieczeństwa żywności, w państwach które nie były gotowe pod względem technicznym na system TRACES [Decyzja Komisji WE nr 2004/292 2004]. „Animo” funkcjonujący w krajach wspólnoty na podstawie decyzji Komisji (WE) z dnia 24.01.1994 r. w sprawie wprowadzania w życie systemu komputerowego „Animo”, łączącego organy weterynaryjne na terytorium UE. Natomiast system TRACES będący unowocześnieniem swojego

poprzednika. Organy IW posiadają dostęp do ogólnej bazy danych zbierającej informacje od wszystkich użytkowników TRACES odnośnie wysyłek zwierząt i produktów pochodzenia zwierzęcego, które przemieszczają się po państwach członkowskich Unii Europejskiej. Ponadto wgląd do systemu umożliwia pozyskanie informacji o stanie zdrowia zwierząt i produktów pochodzenia zwierzęcego będących w obrocie unijnym [Główny Inspektorat Weterynarii 2022].

Unijna baza dotycząca pestycydów i system powiadamiania o przypadkach zatrzymań związanych ze zdrowiem roślin, EUROPHYT (European Union Notification System for Plant Health Interceptions) jest ogólnodostępną wyszukiwarką, powstała zgodnie z ideą przejrzystości łańcucha dostaw wspomnianej wcześniej strategii „od pola do stołu”. Materiały dostępne na stronie internetowej Komisji Europejskiej umożliwiają wgląd do informacji dotyczących zarówno dopuszczonych do stosowania, jak i zakazanych na terytorium UE środków ochrony roślin. Baza danych zawiera m.in. obszerny wykaz pestycydów akceptowanych i zakazanych oraz listę produktów spożywczych, które mogą zawierać substancje potencjalnie niebezpieczne [Grodzicki 2019]. Ponadto substancje czynne stosowane w środkach ochrony roślin są wyrażone przy pomocy wskaźnika MRL (Maximum Residue Level), czyli dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydów, który jest legalnie dopuszczony do stosowania przy produkcji żywności i pasz. Kluczowy jest fakt, że Komisja Europejska ustala akceptowalny poziom MRL dla całej żywności i pasz dla zwierząt będących w obrocie na terenie UE. Natomiast ilość pozostałości po pestycydach w żywności musi być jak najmniejsza, a co istotne bezpieczna dla konsumenta [Unia Europejska 2022]. Obecnie w zbiorach bazy danych środków ochrony roślin znajdują się 643 kategorie pozostałości po pestycydach.

Elementem uzupełniającym unijną bazę pestycydów i kolejnym filarem polityki bezpieczeństwa żywności Unii Europejskiej jest EUROPHYT, czyli unijny system powiadamiania o przypadkach zatrzymań związanych ze zdrowiem roślin jest mechanizmem zarządzanym przez Dyрекcję Generalną ds. Zdrowia i Bezpieczeństwa Żywności. System ten był odpowiedzią na wzrost aktywności na arenie międzynarodowej związanej z handlem, a tym samym rosnącym ryzykiem rozprzestrzeniania się szkodników i chorób. EUROPHYT stanowi wsparcie przy wdrażaniu dodatkowych środków zapobiegawczych przez UE w kontekście bezpieczeństwa żywności. Głównymi działaniami podejmowanymi w ramach systemu powiadamiania jest:

- tworzenie rocznych sprawozdań z zatrzymań przesyłek dokonanych przez państwa członkowskie UE i Szwajcarię, z powodu niedotrzymania zgodności fitosanitarnej,
- przygotowywanie miesięcznych i rocznych raportów z przechwyconych przez UE i Szwajcarię szkodliwych organizmów w importowanych roślinach i innych produktach,
- koordynacja sieci EUROPHYT i bazy danych łączących organy ds. zdrowia roślin w państwach członkowskich UE i Szwajcarii, Dyрекcję Generalną ds. Zdrowia i Bezpieczeństwa Żywności oraz Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności [Unia Europejska 2022].

Natomiast funkcjami charakterystycznymi dla sieci EUROPHYT są:

- powiadomienia o zatrzymaniu potencjalnie groźnych i niezgodnych z wytycznymi w kontekście bezpieczeństwa żywności przesyłek przez organy ds. zdrowia roślin państw członkowskich UE i Szwajcarię,
- system szybkiego ostrzegania EUROPHYT, który natychmiastowo informuje organy ds. zdrowia roślin o zarejestrowanych zatrzymaniach, a także w przypadku zatrzymania dóbr importowanych z krajów spoza UE,
- tworzenie bazy danych wszelkich opublikowanych powiadomień, która umożliwi dostęp do aktualnych i archiwalnych informacji państwom członkowskim UE, na podstawie których można dokonywać analiz występujących trendów bądź prowadzenie statystyk,
- tworzenie standardowych raportów tygodniowych oraz wspomnianych wcześniej miesięcznych i rocznych [Unia Europejska 2022].

Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności, EFSA (European Food Safety Authority) został utworzony na mocy Rozporządzenia (WE) nr 178/2002 z dnia 28.01.2002 r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego [EUR-Lex 2002]. Struktury organizacyjne Urzędu obejmują: zarząd składający się z 14 członków powołanych przez Radę UE, dyrektora zarządzającego wraz z personelem, forum doradcze oraz komitet naukowy i panele naukowe [Rozporządzenie WE nr 178/2002 2002]. Zgodnie z rozporządzeniem EFSA zajmuje się opiniowaniem dotychczasowych rozwiązań w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego oraz badaniami nad zagrożeniami związanymi z łańcuchem żywnościowym. Stosownie do rozdziału III wspomnianego aktu prawnego Urząd zapewnia:

- analizy przygotowane w oparciu o monitoring potencjalnych zagrożeń dla bezpieczeństwa żywności oraz pasz,
- zaplecze naukowo-badawcze w zakresie żywienia ludności oraz komunikowania w ramach zagadnień dotyczących programu ochrony zdrowia,
- opinie naukowe odnośnie warunków hodowli zwierząt oraz uprawy roślin,
- opinie naukowe odnośnie innych produktów tzw. GMO, czyli modyfikowanej genetycznie żywności [Rozporządzenie WE nr 178/2002 2002].

Wszelkie materiały, analizy i opracowania przygotowywane przez Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności stanowią podstawę dla wdrażanych w przeszłości przedsięwzięć i strategii Unii Europejskiej w zakresie polityki bezpieczeństwa żywności. Każde z omówionych powyżej systemów, programów, strategii, regulacji tworzy integralną politykę bezpieczeństwa żywności Unii Europejskiej zarówno dóbr powstałych na jej terytorium, jak i żywności sprowadzanej spoza UE. W obliczu postępującej globalizacji i przenikania się gospodarek istotne jest stworzenie mechanizmu zapewniającego bezpieczeństwo produktów spożywczych łądujących na stołach mieszkańców wielu państw. Zagrożenia w postaci stosowanych niekiedy na szeroką skalę pestycydów, „ulepszaczy” do żywności mających obniżyć koszt produkcji, niedotrzymywanie obostrzeń fitosanitarnych lub uciekanie się do fałszerstwa produktów w celu uzyskania określonych korzyści ekonomicznych to jedynie kilka przykładów tego jakie niebezpieczeństwa czyhają na konsumentów. Dlatego jednolita i jasna polityka bezpieczeństwa żywności,

stosowana i nowelizowana w miarę potrzeb przez Unię Europejską nabiera w tym kontekście jeszcze większego znaczenia.

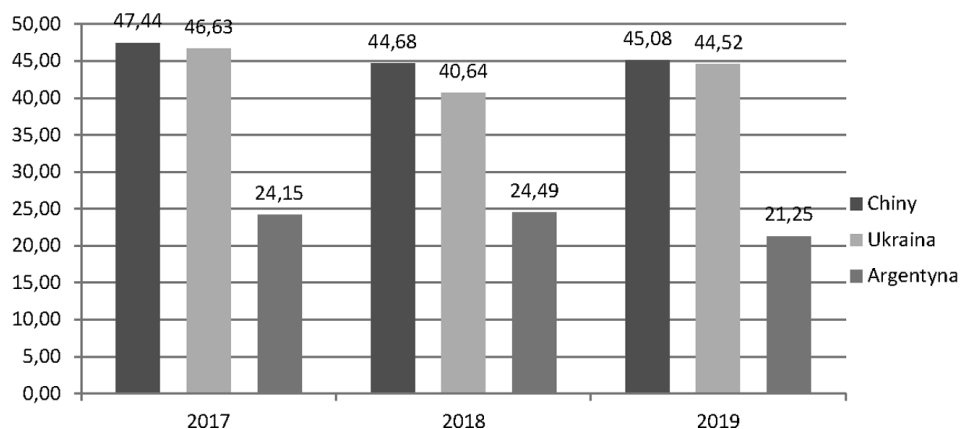
3. ANALIZA RYNKU MIODU W UNII EUROPEJSKIEJ

Hodowlą pszczół człowiek zajmuje się od tysięcy lat. Pomimo, że ta gałąź rolnictwa sama w sobie stanowi niewielki sektor gospodarki, to ma ogromny wpływ na uprawę roślin dzięki zapyłaniu. Według badań zleconych przez komisję europejską wartość upraw, do których zapylenia dochodzi dzięki pszczołom szacuje się na 153 mld euro [Cordis wyniki badań wspieranych przez UE 2008]. Mimo, to głównym powodem dla utrzymywania przez człowieka hodowli pszczół na świecie jest chęć pozyskiwania miodu.

W 2018 roku na świecie zarejestrowano 92,27 milionów pni pszczelich, w których w sumie wyprodukowano 1,85 mln ton miodu. Dla porównania w latach 60-tych XX wieku rocznie na całym świecie produkowano niemalże 680 tysięcy ton, co oznacza, że w przeciągu 60 lat światowa produkcja wzrosła ponad dwukrotnie [FAO STAT 2018].

Unia Europejska jest aktualnie drugim największym producentem miodu na świecie. W sumie odpowiada za wytworzenie 14% światowego zapotrzebowania na miód [Eurostat 2019]. W 2018 roku na terenie UE znajdowało się 16,9 miliona pni pszczelich. Krajami o największym znaczeniu są: Rumunia, która według danych wyprodukowała 30 900 ton miodu w 2018 roku, Hiszpania, z produkcją wielkości 29 400 ton oraz Niemcy 28 700 ton miodu, wyprodukowanego w 2018 roku. Pomimo tak dużej produkcji, na terenie UE popyt na miód jest zaspakajany jedynie w 60%. Oznacza to, że pozostały miód pochodzi z krajów z poza Unii. Na rysunku 2 przedstawiono czołowych eksporterów miodu trafiających na europejskie stoły.

Rys. 2. Ilość miodu zaimportowana do Unii Europejskiej od 3 największych importerów w tys. ton

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Nacional Apiculture Programmes 2020–2022, European Commission, 2022.

Powyżej zaprezentowano dane dla trzech największych importerów, w latach 2017 do 2019. Odpowiedzialni są oni za około 70% całości miodu, który trafia do Unii Europejskiej spoza wspólnoty. Chiny, największy eksporter w tym zestawieniu jest równocześnie największym producentem miodu na świecie. Państwo Środka odpowiedzialne jest za 24% całości produkcji. Szacuje się, że w Chinach znajduje się około 6 milionów pni pszczelich. Za najważniejszy region uznaje się prowincję Zhejiang odpowiedzialną za 25% chińskiej produkcji [Cao, Huang, Neumann i Zheng 2018].

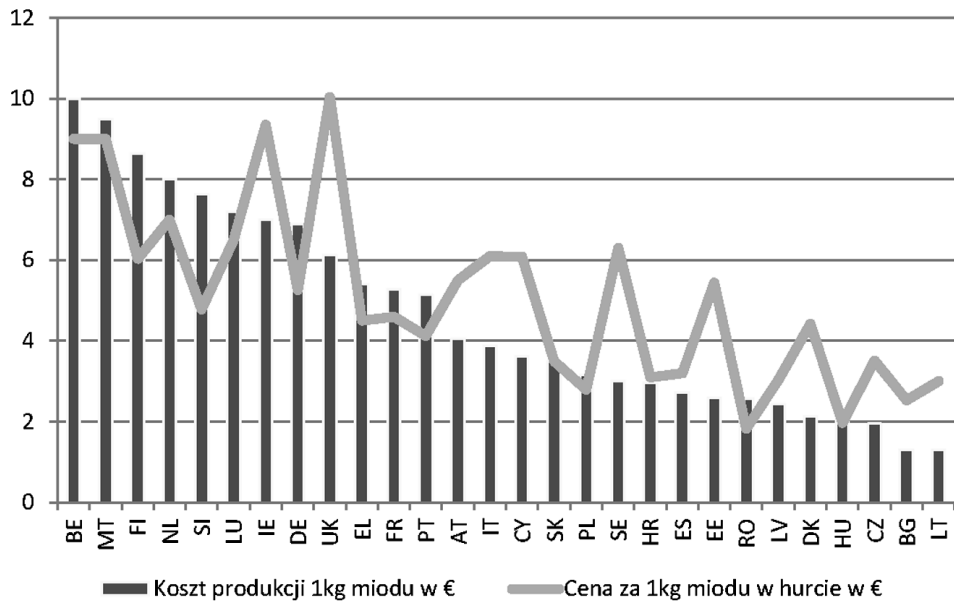
4. ŹRÓDŁA NIEUCZLIWYCH PRAKTYK PRODUCENTÓW

Warto zaznaczyć, że aby produkt spożywczy produkowany na terenie Unii Europejskiej mógł otrzymać nazwę miód musi być zgodny z definicją podawaną przez UE która głosi, że „miód jest naturalnie słodką substancją produkowaną przez pszczoły *Apis mellifera* z nektaru roślin lub wydzielin żywych części roślin, lub wydzielin owadów wysysających żywe części roślin, zbieranych przez pszczoły, przerabianych przez łączenie specyficznych substancji z pszczoł, składanych, odwodnionych, gromadzonych pozostawionych w plastrach miodu do dojrzewania.” UE określa również główne rodzaje miodu oraz podstawowe wymagania dotyczące składu. Normy te muszą stosować wszyscy producenci prowadzący działalność na terenie wspólnoty. Nie mniej producentów z poza UE definicja ta nie obowiązuje. W rezultacie duża ilość importowanego miodu stanowi zagrożenie dla lokalnych producentów. Miód produkowany poza granicami UE nie musi spełniać tak rygorystycznych norm. W praktyce oznacza to, że produkcja na terenie Unii jest bardziej kosztowna. W konsekwencji lokalnym producentom jest dużo trudniej konkurować z zewnętrznymi podmiotami

Powyższą tezę potwierdza rysunek 3. Przedstawia on koszt produkcji kilograma miodu w krajach Unii Europejskiej w zestawieniu z przeciętnymi cenami hurtowymi. Średni koszt produkcji dla krajów Unii to 3,90 euro, natomiast średnia cena sprzedaży to 3,79 euro. Największą różnicę widać w Słowenii, gdzie produkcja jest droższa średnio o 2,85 euro od cen hurtowych miodu. Sytuacja ta prowadzi do zagrożenia rentowności wielu pasiek. Dla porównania cena miodu sprowadzanego z Chin w tym samym okresie wahała się od 1,30 do 1,60 euro za kilogram. W tej sytuacji europejscy producenci nie stanowią konkurencji dla tych z państwa środka. Niska cena chińskiego miodu wynika z metod jego pozyskiwania. Chińska legislatura dopuszcza udział człowieka w procesie odwadniania miodu. Jest to dużo tańsza metoda niż naturalna wymagana przez przepisy unijne. Mniej restrykcyjne przepisy, mogą stanowić pokusę dla stosowania praktyk niezgodnych z etyką.

Istotny problem stanowi fakt, że przepisy UE wymagają umieszczania kraju pochodzenia na etykietach tylko w sytuacji gdy miód pochodzi z jednego kraju. Dyrektywa Unii Europejskiej nr 2014/63/UE dopuszcza, że w sytuacji gdy pro-

Rysunek 3. Koszt produkcji i cena hurtowa 1 kg miodu w krajach Unii Europejskiej w 2018 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Nacional Apiculture Programmes 2020–2022, European Commission.

dukt sprzedawany w sklepie jest mieszaniną, kraj pochodzenia wystarczy zastąpić jednym z poniższych wyrażień:

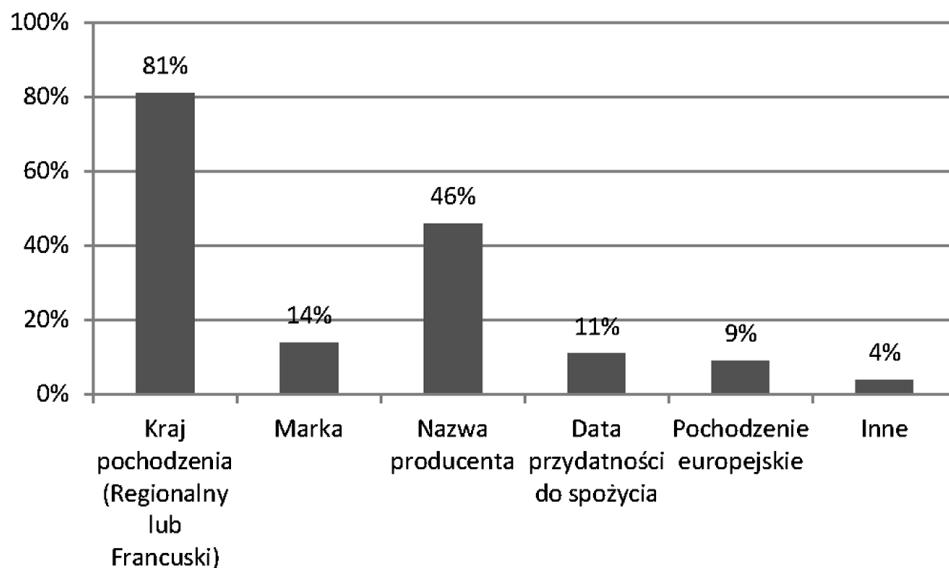
- „mieszanka miodów pochodzących z UE”;
- „mieszanka miodów niepochodzących z UE”;
- „mieszanka miodów pochodzących z UE i niepochodzących z UE”.

Stanowi to poważne zagrożenie dla konsumenta gdyż pozbawia go pełnego dostępu do informacji. Nie mniej przepisy UE nie regulują jakie powinny być proporcje sprzedawanych „mieszanek”. Okazuje się że kraj pochodzenia jest bardzo istotny dla konsumentów nabywających miód. Dowód może stanowić rysunek 4.

Z badań przeprowadzonych przez francuski instytut APINOV jasno wynika, że mając do wskazania kilka czynników odpowiedzialnych za ich decyzje zakupowe dotyczące miodu, najczęściej wskazywali na jego pochodzenie, szczególnie czy był on produkowany we Francji, lub regionalnie. Tę odpowiedź wybrało aż 84% ankietowanych.

Z powodu niskich cen importowanego miodu, często zarzuca się mu, że jest on fałszowany, na przykład poprzez dodanie do niego syropu cukrowego, który jest dużo tańszą substancją. Niemniej, w przeciwieństwie do miodu, nie posiada on żadnych wartości odżywczych, które pozytywnie wpływają na zdrowie. Dlatego istnieje zagrożenie, że konsumenci zakupią towar który nie jest tym za co faktycznie zapłacili. Oczywiście importowany miód przechodzi kontrole mające na celu

Rys. 4. Główne czynniki decydujące o zakupie miodu przez francuskich konsumentów 2015 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych APINOV Beekeeping research and training centre.

wykrycie oszust. Niestety klasycznie metody badawcze stosowane do weryfikacji autentyczności miodu nie zawsze są w stanie w pełni odróżnić prawdziwy produkt od sfałszowanego. Według raportu przygotowanego przez Committee on the Environment, Public Health and Food Safety Parlamentu Europejskiego wykazano, że aż 1,4 próbki miodu na 10 badanych zawierała cukry, które nie znajdują się w naturalnym miodzie. W sumie w badaniu wzięto pod uwagę 2 264 próbki pochodzących z całej wspólnoty, a także Norwegii oraz Szwajcarii. Proceder fałszowania miodu jest na tyle duży, że w 2013 roku Unia Europejska umiejscowiła go na miejscu 6 w rankingu najczęściej fałszowanych produktów spożywczych.

Nie da się ukryć, że sytuacja pszczelarzy pracujących na terenie wspólnoty jest trudna. Przede wszystkim dlatego, że padają oni ofiarami nieuczciwej konkurencji, przez co część z nich została pozbawiona szansy na uczciwy zarobek. Głos w tej sprawie postanowiła zabrać Polska i wraz z piętnastoma innymi państwami członkowskimi złożyły na początku 2020 roku postulat do Komisji Europejskiej, którego celem była propozycja wprowadzenia zmian dotyczących znakowania miodów. W lutym 2020 roku stanowisko w tej sprawie przedstawiła organizacja [Copa Cogeca 2020], zrzeszająca europejskie związki zawodowe rolników i organizacje spółdzielcze. Opublikowany przez nich plan działań, ukazuje jak aktualnie wygląda sytuacja europejskiego rynku miodu, w dalszej części znajduje się faktyczny plan działań, który powinna podjąć Unia Europejska rozłożony na trzy etapy czasowe. W krótkim okresie Copa Cogeca zwraca przede wszystkim uwagę na to, aby konsumenci mieli pewność, że kupują produkt spełniający Unijne normy oraz mieli dostęp do pełnej informacji o kupowanym

miodzie, tak aby mogli podjąć w pełni świadomą decyzję odnośnie zakupu. Do proponowanych działań należą:

- dopilnowanie aby miód pochodzący z krajów trzecich odpowiadał unijnej definicji,
- wprowadzenie obowiązku oznaczania kraju pochodzenia miodu, również w przypadku mieszanek,
- promocję miodu pochodzącego z państw członkowskich,
- utworzenie laboratorium i rozwijanie technologii pozwalającej na wykrycie fałszowania.

Jak widać w krótkim okresie Copa Cogeca zwraca przede wszystkim uwagę na to, aby konsumenci mieli pewność, że kupują produkt spełniający Unijne normy oraz mieli dostęp do pełnej informacji o kupowanym miodzie, tak aby mogli podjąć w pełni świadomą decyzję odnośnie zakupu. W średnim okresie Copa Cogeca proponuje takie rozwiązania jak, na przykład: wzmocnienie pozycji pszczelarzy w łańcuchu dostaw. Aktualnie szacuje się, że po zbiorze miodu, produkt finalny może zostać przejęty jeszcze przez trzy kolejne podmioty, zanim ostatecznie trafi do konsumenta. Umocnienie pozycji pszczelarzy w konsekwencji będzie prowadziło do zwiększenia rentowności gospodarstw pasiecznych dzięki zmniejszeniu liczby pośredników od momentu produkcji, do chwili gdy miód trafia na sklepowe półki.

W długim okresie Copa Cogeca zwraca uwagę na to jak istotna jest promocja lokalnych wyrobów pszczelich. Organizacja uważa, że w długim okresie powinno dojść do wsparcia wspólnych projektów handlowych pszczelarzy. Miałyby one na celu rozwój sieci sprzedaży produktów pszczelich, pomoc przy utworzeniu i promocji targów rolniczych, lub ustaleniu wspólnego sposobu komunikacji i produkcji dla pszczelarzy, co zachęci konsumentów do wyboru lokalnych produktów.

Jeżeli chodzi o polski rynek miodu, okazuje się, że zarzut o tym że na sklepowe półki trafia fałszowany miód ma swoje podstawy. W 2018 roku Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta przeprowadził badania próbek miodu pochodzących z polskich sklepów i hurtowni i zarówno internetowych jak i stacjonarnych. W sumie UOKiK przeprowadził analizę 269 partii miodu pochodzącego łącznie z 43 podmiotów handlowych. Kontrola wykazała nieprawidłowości w próbkach pochodzących z 21 placówek. Dotyczyły one przede wszystkim oznaczeń na miodzie takich jak:

- brak adresu producenta,
- podanie niewłaściwego miejsca pochodzenia miodu,
- brak masy netto produktu,
- niepełne informacje dotyczące odmiany oraz rodzaju miodu.

Niezgodne z przepisami okazały się również składy miodu w niektórych próbkach dotyczyły przede wszystkim:

- zawartości pyłku pszczelego w poszczególnych rodzajach miodu,
- zbyt wysokiej zawartości związku HMF, który powstaje w miodzie na skutek przechowywania w zbyt wysokiej temperaturze oraz na słońcu, jego niska wartość wskazuje na wyższą jakość miodu.

Problem związany z niewłaściwym znakowaniem towaru pojawił się w przypadku 36 przebadanych partii. Oznacza to, że część producentów, pomimo obowiązków wynikających z prawa, celowo, bądź w wyniku niedopatrzenia pozbawia konsumentów możliwości uzyskania pełnej informacji na temat kupowanego miodu. Dodatkowo analiza chemiczna próbek wykazała, że istotnie niektóre z nich nie posiadają walorów, takie jakie powinny mieć pełnowartościowe odpowiedniki. Nie mniej nie był to aż tak powszechny problem, nieprawidłowości dotyczące właściwości chemicznych dotyczyły 12 badanych partii.

Żeby mieć pewność, że kupiony produkt posiada wszystkie walory, które powinien posiadać konsument powinien zadbać o to, aby pochodził on ze sprawdzonego źródła. Dodatkowo warto zwrócić uwagę na cenę produktu, dobry jakościowo miód na pewno nie będzie kosztował mniej niż 20 zł za litrowy słoik. Przed zakupem zaleca się wczytanie w etykietę znajdującą się na opakowaniu. Powinny znaleźć się na niej między innymi dane producenta co pozwoli na weryfikację pochodzenia miodu. W ten sposób można uchronić się przed nieuczciwymi praktykami.

5. PODSUMOWANIE

Konsekwencje wobec producentów żywności w przypadku stosowania nieuczciwych praktyk, godzących w zasady bezpieczeństwa żywnościowego są ściśle określone przepisami Unii Europejskiej. UE dokonuje szeregu starań w celu zapewnienia integralnej polityki zapewniającej bezpieczeństwo dóbr powstałych zarówno na jej terenie, jak i poza Unią Europejską. Wyrazem tego są tworzone, wdrażane i ulepszone systemy, programy, strategie oraz regulacje. Niestety praktyka pokazuje, że wciąż w systemie znajdują się luki, które godzą zarówno w interes konsumenta jak również uczciwych wytwórców. Analiza przypadku produkcji miodu wykazała, że problem nie zawsze leży w samych zapisach prawnych, a raczej w niesprawiedliwym jego egzekwowaniu. Z punktu widzenia przedsiębiorców, równie ważne jak uszczelnianie legislatury powinno być dbanie o interes lokalnych producentów. Przykład miodu idealnie pokazuje, że czasem oprócz nakładania kolejnych nakazów i zakazów dużo skuteczniejsze, z punktu zaspokajania interesu społecznego, byłoby wsparcie udzielane przez Unię Europejską.

BIBLIOGRAFIA

- APINOV Beekeeping research and training centre. (2015), *Enquête consommation du miel en France – Édition*, <https://www-1statista-1com-1s8fui2qj1774.han3.ue.poznan.pl/statistics/768727/information-label-influence-purchase-honey-la-france/>
- Committee on the Environment, Public Health and Food Safety. (2013), *Report on the food crisis, fraud in the food chain and the control thereof (2013/2091(INI))*, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-7-2013-0434_EN.pdf?redirect

- Copa-Cogeca. (2020), *Stanowisko Copa-Cogeca w sprawie Europejskiego rynku miodu*, <http://pzp.biz.pl/wp-content/uploads/2020/02/Copa-Cogeca-w-sprawie-miodu-europejskiego.pdf>
- Cordis Wyniki badań finansowanych przez UE. (2008), *Zapyłanie roślin warte 153 miliardy rocznie*, <https://cordis.europa.eu/article/id/29867-insect-pollination-worth-eur-153-billion-a-year/pl>
- Dyrektywa rady 2001/110/WE z dnia 20 grudnia 2001 r. odnosząca się do miodu.
- EUR-Lex. (2022), *Decyzja Komisji z dnia 30.03.2004 r. w sprawie wprowadzania systemu TRACES*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004D0292&qid=1503565205745&from=EN>
- EUR-Lex. (2022), *Etykietowanie produktów spożywczych*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=LEGISSUM:co0019>
- EUR-Lex. (2022), *Komunikat Komisji Europejskiej z dnia 11.12.2019 r. w sprawie Europejskiego Zielonego Ładu*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex:52019DC0640>
- EUR-Lex. (2022), *Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28.01.2002 r.*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A02002R017820090807&from=ET&fbclid=IwAR0k07bzuX9-jxwTksuzLuICWYu_fvSHpD3FiP8H05WiEviF3LRdgyARiIQ
- EUR-Lex. (2022), *Żwalczenie oszukańczych praktyk przy wprowadzaniu do obrotu żywności – przywracanie zaufania konsumenta*, <https://eur-lex.europa.eu/PL/legal-content/summary/combating-fraud-in-the-marketing-of-foods-restoring-consumer-confidence.html>
- European Commission. (2020), *Honey market overview Spring 2020*, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/animals-and-animal-products/animal-products/honey_pl
- Eurostat. (2019), *Where does our honey come from?*, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20190520-1>
- Faostat. (2018), *Livestock Primary production data*, <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QL>
- Food Fakty. (2019), *Baza pestycydów stosowanych w UE*, <https://foodfakty.pl/baza-pestycydow-stosowanych-w-ue>
- Główny Inspektorat Weterynarii. (2022), *TRACES*, <https://www.wetgiw.gov.pl/systemy-informatyczne/traces>
- GOV. (2022), *RASFF – System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach (Rapid Alert System for Food and Feed)*, <https://www.gov.pl/web/gis/rasff>
- Komisja Europejska. (2022), *European Union Notification System for Plant Health Interceptions – EUROPHYT*, https://ec.europa.eu/food/plants/plant-health-and-biosecurity/european-union-notification-system-plant-health-interceptions-europhyt_pl?etrans=pl
- Komisja Europejska. (2022), *Maximum Residue Levels*, https://ec.europa.eu/food/plants/pesticides/maximum-residue-levels_pl?etrans=pl
- Paola Tamma. (2020), *Honeygate: How Europe is being flooded with fake honey*, <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/honey-gate-how-europe-is-being-flooded-with-fake-honey/> dostęp na 27.04.2022
- Unia Europejska. (2022), *Bezpieczeństwo żywności w UE*, https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/food-safety_pl
- Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. (2019), *Czy kupujemy miód dobrej jakości?*, https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=15140

- Zheng H., Cao L., Huang S., Neumann P., Hu F. (2018), *Current status of the beekeeping industry in China. In Asian beekeeping in the 21st century* (pp. 129–158). Springer, Singapore., https://www.researchgate.net/publication/325488256_Current_Status_of_the_Beekeeping_Industry_in_China

EUROPEAN UNION REGULATIONS ON FOOD SAFETY AGAINST UNFAIR PRACTICES BY PRODUCERS ON THE EXAMPLE OF HONEY

Summary: The article deals with the issue of unfair practices against consumers by honey producers, in the light of European Union food safety regulations. The aim of the article is to indicate the consequences for food producers in the event of using unfair practices that violate the rules of food safety, for example in the trade of honey in the European Union. The years 2010–2020 were assumed as the research period. The article presents the current situation on the EU honey market, based on the analysis of legal regulations, reports of entities related to the food market and press reports. Moreover, the direction that should be taken in order to improve the current situation was indicated.

Key words: food safety, European Union law, honey falsification.

JEL CODES: K32, Q18

*Katarzyna Koebsch
SKN Gospodarki Żywnościowej
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Al. Niepodległości 10
61-875 Poznań
68619@student.ue.poznan.pl*

*Dominika Konieczna
SKN Gospodarki Żywnościowej
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Al. Niepodległości 10
61-875 Poznań
68039@student.ue.poznan.pl*